

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

น้ำนมแม่เป็นอาหารของลูกที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงสุดที่เหมาะสมสำหรับลูกมากที่สุด เป็นอาหารชนิดเดียวในโลกที่ไม่สามารถผลิตสารอาหารที่มีคุณภาพดีเท่าเทียมกับนมแม่ได้ เนื่องจากมี Sig A ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันโรคช่วยป้องกันลูกจากการติดเชื้อต่างๆ (WHO, 2003) และช่วยลดอัตราการตายของทารกได้ 3- 5 เท่า (AAP, 2005) ลดการติดเชื้อในระบบทางเดินอาหาร ทางเดินหายใจ การเกิดโรคมุมิแพ้ การเสียชีวิตจากโรคท้องเสียได้ ทำให้ลูกฉลาดมีระดับสติปัญญาที่สูงขึ้น (ศิริภรณ์,2549) อารมณ์ดี มีพัฒนาการที่สมวัย ขณะดูนมแม่ลูกก็จะได้รับความอบอุ่น เป็นการวางรากฐานความฉลาดทางอารมณ์วุฒิภาวะ ทางคุณธรรม ศีลธรรม การเผชิญกับอุปสรรค และความสามารถในการแก้ปัญหา(วีระพงษ์,2550) ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ ด้วยคุณค่าของนมแม่ที่ส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กทั่วโลก ทั้งนี้องค์การอนามัยโลก (World Health Organization; WHO) และองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund; UNICEF) รณรงค์ให้เด็กทุกคนควรได้รับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน เนื่องจากการให้น้ำหรืออาหารอื่น ๆ ร่วมด้วย ลูกจะได้รับปริมาณของนมแม่ลดลง ทำให้ขาดสารอาหาร เสี่ยงต่อการติดเชื้อในลำไส้ และเกิดโรคมุมิแพ้ได้ง่าย หลังจาก 6 เดือน ควรให้นมแม่ควบคู่กับอาหารเสริมตามวัยจนถึง 2 ปี

จากสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย จากรายงานการสำรวจสถานะสุขภาพเด็กไทย(Multiple Indicator Cluster Surveys: MICS)ในปี (2555) โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ ด้วยการสนับสนุนขององค์การ UNICEF แสดงจากกราฟแบบแผนการกินนมแม่ของทารกตามช่วงอายุ ของประเทศไทย 2555 พบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในช่วงอายุ 0-1, 3 และ 6 เดือนอยู่ที่ร้อยละ 30, 15 และ 12.3 ตามลำดับเปรียบเทียบกับปี (2549) ในช่วงอายุเดียวกันอยู่ที่ร้อยละ 11.6, 7.6 และ 5.4 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในระดับหนึ่ง ภาพรวมของทารกที่ได้รับนมแม่ แต่ยังไม่บรรลุเป้าหมายอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในทารกอายุน้อยกว่า 6 เดือนของกรมอนามัย ในปี 2568 ให้ได้ร้อยละ 50 องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ร้อยละ 35 ซึ่งในขณะเดียวกันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ก็ได้ตั้งเป้าหมายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนร้อยละ 50 เช่นกัน ดังนั้นการที่จะส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้บรรลุเป้าหมาย สามารถทำได้หลายวิธี ทั้งนโยบายของประเทศ การจัดสิ่งแวดล้อม การ

พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และการนำนโยบายไปใช้การมีกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน(peer groups) มีการรณรงค์โดยใช้สื่อ (media campaigns) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและใช้หลายวิธีร่วมกัน ดังนั้นบุคลากรทางสุขภาพจะต้องหาวิธีเพื่อให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยาว 6 เดือน ประสบความสำเร็จต่อไป

จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คือ ทักษะคติของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม การมีกลุ่มช่วยเหลือมารดาหลังคลอดในชุมชน สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน แม่บ้านจะประสบความสำเร็จมากกว่าแม่ที่ทำงานนอกบ้าน สภาพสุขภาพของลูกขณะอยู่ในโรงพยาบาล ลูกที่เจ็บป่วยต้องแยกจากแม่ และระบบบริการทางสาธารณสุข การปฏิบัติตามบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนม ซึ่งการให้ความรู้และการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่มารดาหลังคลอด รวมถึงการช่วยเหลือมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงลูกด้วยนมเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แต่จากการศึกษาที่ผ่านมายังไม่พบข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคติและความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งจะส่งผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความรู้ ทักษะคติ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการให้การพยาบาลในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มมากขึ้น

คำถามการวิจัย

สตรีตั้งครรภ์มีทัศนคติและความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. เพื่อศึกษาเรื่องความรู้และทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
3. เพื่อศึกษาความตั้งใจของสตรีตั้งครรภ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ตัวแปรต้น หรือตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

1. อายุ
2. อาชีพ
3. การศึกษา
4. รายได้

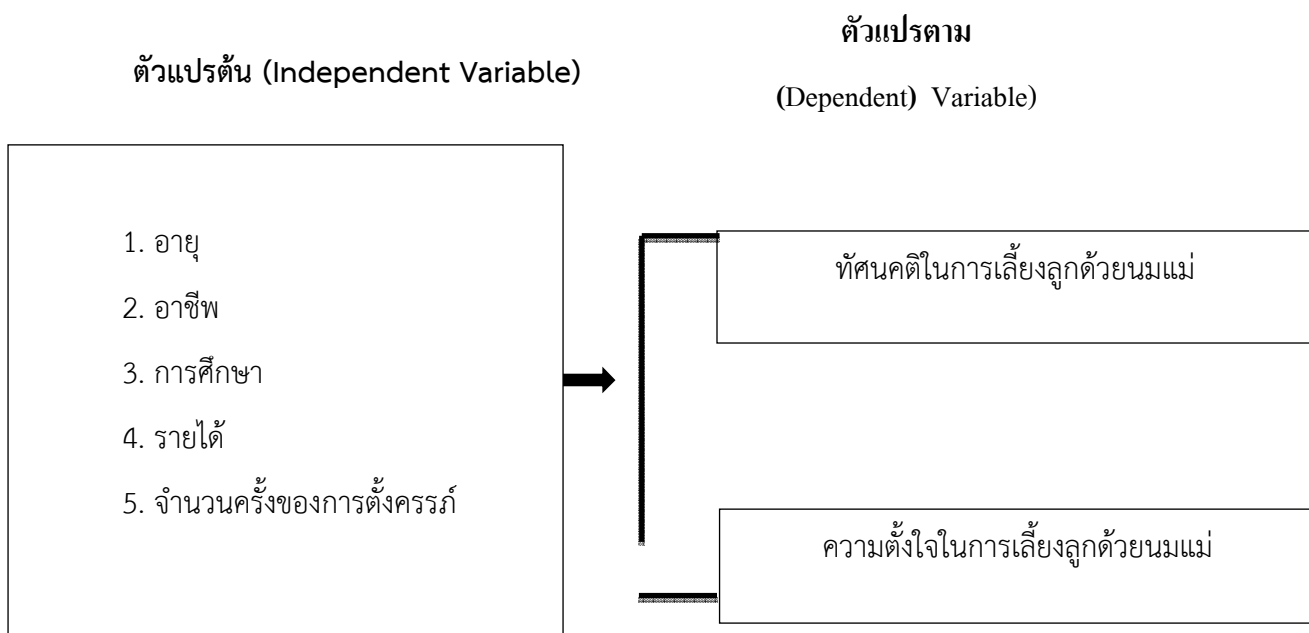
5. จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์

สมมติฐาน (Hypotheses)

1. การศึกษาของสตรีตั้งครรภ์มีผลต่อความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. อาชีพของสตรีตั้งครรภ์มีผลต่อความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
3. อายุของสตรีตั้งครรภ์มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการเก็บข้อมูล ด้วยการทำแบบสอบถามจากการกลุ่มตัวอย่างของสตรีตั้งครรภ์ จำนวน 220 คน ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลนครนายกจังหวัดนครนายก เกี่ยวกับ ทัศนคติและ ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีตัวแปรต้นและตัวแปรตามในกรอบแนวคิดดังนี้

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. นมแม่ หมายถึง น้ำนมที่ผลิตขึ้นจากเต้านมผู้เป็นมารดา
2. เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวไม่เกินนมผสมหรืออาหารเสริมอื่นเป็นเวลาอย่างน้อยหกเดือน
3. หัวน้ำนม (น้ำนมเหลือง) หมายถึง น้ำนมที่มีสีเหลืองเข้ม ร่างกายของแม่จะสร้างและหลั่งน้ำนมเหลืองออกมา 1-7 วันหลังคลอด มีคุณประโยชน์เปรียบเสมือนวัคซีนต้านภูมิคุ้มกัน เพราะมีสารภูมิคุ้มกันในปริมาณสูง
4. หย่านม หมายถึง การให้ลูกเลิกดื่มนมจากแม่หรือจากขวด แต่หันมาดื่มนมจากแก้วและทานอาหารอื่นเป็นอาหารมื้อหลักแทน แต่ไม่ได้หมายถึง การเลิกดื่มนมอื่นๆไปตลอดชีวิต
5. รายได้ หมายถึง ค่าตอบแทนที่ได้รับแต่ละเดือนของมารดาหลังคลอดก่อนหักค่าใช้จ่าย
6. สุขภาพมารดา หมายถึง มารดามีสุขภาพดี แข็งแรง
ไม่มีภาวะเจ็บป่วย
7. ความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับมาจากประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้รับจากการได้ยินได้ฟังจากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
8. ความเชื่อ หมายถึง ความนึกคิดหรือความเข้าใจของมารดาหลังคลอดต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
9. ประสบการณ์ในการเลี้ยงลูก หมายถึง มารดาเคยได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่หรือเคยได้รับรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
10. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง มารดาหลังคลอดได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
11. การมีส่วนร่วม หมายถึง มารดาหลังคลอดได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
12. สามีให้การสนับสนุน หมายถึง มารดาหลังคลอดได้รับการเห็นด้วย ช่วยเหลือจากสามีในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
13. ภาวะทุพโภชนาการ ภาวะที่ทารกและเด็กบริโภคอาหารและได้รับกำลังงานสารอาหารไม่ถูกต้องทั้งปริมาณ ชนิด และคุณภาพ ซึ่งอาจได้รับมากเกินไปเกินความต้องการ จนกลายเป็นโรคอ้วน หรือมีภาวะน้ำหนักตัวเกิน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นที่มีผลต่อ ทักษะคิดและความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของสตรีตั้งครรภ์
2. เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์และปรับแนวทางการให้บริการเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย
3. เพื่อเป็นตัวอย่างและแนวทางในการศึกษาค้นคว้าการทำวิจัยครั้งต่อไป

ปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1. มีโฆษณานมผสมสูตรสำเร็จรูปเพิ่มมากขึ้น
2. ไม่มีโอกาสได้รับคำปรึกษาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการเก็บน้ำนม
3. ระยะเวลาในการลาคลอด
4. สถานที่ทำงานไม่สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
5. ภาพลักษณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่